

Nr 35

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion angående värderingen av utländska studerandes meriter för tillträde till högre läroanstalt m. m.

Motionen

I motionen 1972:458 av fru Sundberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utfärdande av bestämmelser för värdering av meriter hos utländska studerande som önskar studera vid studiemedelsberättigad svensk läroanstalt.

Gällande bestämmelser

Inskrivning av utländsk studerande vid universitet och vissa högskolor regleras i kungörelsen (1967:450) med provisoriska bestämmelser om tillträde till högre utbildning, där det i 8 § stadgas bl. a. följande.

Utan hinder av 3 – 7 §§ får konsistoriet medge, att som studerande vid fakultet inskrives den som

a) avlagt utländsk examen som medför behörighet att vinna tillträde till universitet eller motsvarande vetenskaplig läroanstalt i det främmande landet, eller

b) på annan grund kan antagas äga förutsättningar att tillgodogöra sig undervisning vid fakulteten.

Allmänna föreskrifter för konsistoriets prövning enligt första stycket meddelas av universitetskanslersämbetet efter samråd med skolöverstyrelsen. Är fråga om inskrivning för sådan utbildning med begränsat antal studerande som avses i 81 § universitetsstadgan (1964:461) och fordras för att inskrivning skall få ske att universitetskanslersämbetet meddelat beslut om antagning, skall konsistoriet överlämna ärendet till universitetskanslersämbetet för prövning.

Medges inskrivning enligt första eller andra stycket får samtidigt föreskrivas i vilken omfattning och under vilka villkor den studerande har rätt att delta i undervisning och examination.

Mot beslut av konsistorium beträffande icke spärrad utbildning föres talan hos universitetskanslersämbetet genom besvär. Mot beslut av universitetskanslersämbetet beträffande spärrad utbildning föres talan hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Universitetskanslersämbetet har den 28 februari 1967 utfärdat Allmänna föreskrifter för konsistoriets prövning av ansökningar om tillstånd att inskrivas som studerande vid fakultet m. m. I dessa ges vissa riktlinjer för bedömning av olika utländska examina.

Studiemedel utgår f. n. till utlänning som mottagits under sådana omständigheter att det klart kan förutsättas att han kommer att stanna i Sverige. Till denna kategori hänförs i första hand flyktingar och därmed

jämförbara grupper. För övriga utlänningar uppställs som villkor för rätt till studiemedel att vederbörande med erforderliga tillstånd vistats och arbetat i Sverige under en sammanhängande period av två år, om inte särskilda omständigheter föreligger.

Remissyttrandena

Yttranden över motionen har inhämtats från universitetskanslersämbetet (UKÄ) och centrala studiehjälpsnämnden (CSN).

Universitetskanslersämbetet, som till sitt yttrande bilagt yttranden från rektorsämbetena vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå, finner det inte vara önskvärt att avhända konsistorierna möjligheten att efter individuell prövning på sätt som f. n. sker bevilja tillstånd till inskrivning för studerande, som inte genom betyg kan dokumentera sin behörighet. UKÄ framhåller de strävanden som sker inom UKÄ-området att i görligaste mån decentralisera beslut och avgöranden speciellt i den mån de rör individuella prövningar till de lokala universitetsmyndigheterna. I övrigt anser UKÄ att det är angeläget att i anslutning till statsmakternas slutliga beslut beträffande regler för tillträde till högre utbildning få till stånd en översyn av ämbetets allmänna föreskrifter för konsistoriets prövning av ansökningar om tillstånd att inskrivas som studerande vid fakultet m. m.

Rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm har anfört bl. a. följande.

Ansökningar om tillträde till universitetet i Stockholm prövas med hänsyn till om

sökanden har rätt att inskrivas vid motsvarande fakultet på universitet i det främmande landet och att där avlägga akademisk examen;

sökanden kommer från land, som har en skolgång som underskrider tolv år (t. ex. Sovjet i regel tio år, Portugal, Spanien, Turkiet, Irak och Marocko, bl. a., elva år);

sökanden har avgångsbetyg från yrkesinriktad, specialiserad mellanskola, som medför rätt för sökanden att delta i inträdesprov till universitet (motsvarande) i land, där tillträdet till högre studier regleras genom inträdesprov för alla kategorier av mellanskoleabsolventer.

Vidare kräver konsistoriet för att behandla en ansökan, sedan prövning enligt ovan har verkställts, att

sökanden har gällande uppehållstillstånd i Sverige (frågan om sökanden har tillräckliga medel för sin vistelse i landet torde därmed tillfredsställande ha undersökts av myndighet, som har att pröva ansökningar om uppehållstillstånd);

sökanden har inlämnat betygshandlingar i original eller officiellt vidimerad kopia (diplom + detaljbetyg på både den gymnasiala utbildningen och på universitetsutbildningen).

Ansökningar från sökanden som har förlorat alla betyg och andra bevis om sin utbildning och på grund av de politiska förhållandena i sitt hemland icke kan få dem ersatta avgöres från fall till fall efter intervjuer, intyg från landsmän i officiell ställning o. dyl.

Utländska studerande som har beviljats tillträde till universitetet i Stockholm har ej rätt att påbörja ämnesstudier, förrän de har fått

godkänt betyg på kursen Svenska 3, som ges vid universitetets Institute for English-Speaking Students. Denna praxis tillämpas för att söka hindra studiemisslyckanden på grund av bristande kunskaper i svenska. Enligt rektorsämbetets mening synes emellertid Svenska 3 vara otillräcklig som grund. Av en enkät angående behov av kunskaper i svenska, som besvarades av studievägledarna vid universitetets sextioen institutioner, framgår att fyrtiosex studievägledare anser att Svenska 4 borde införas som generell krav. Rektorsämbetet anser det väsentligt att utbildningen i svenska även i fortsättningen får meddelas vid universitetet. Ämbetet vill därtill påpeka att åtskilliga utländska studerandes kunskaper i engelska, tyska eller franska ofta är bristfälliga eller obefintliga.

Ansökningar om tillträde till studier för doktorsexamen prövas av vederbörande institutionsprefekt. Upphållstillstånd krävs dock också av denna kategori av studerande. Frågan om behov av kunskaper i svenska avgörs i dessa fall av prefekten.

Antal behandlade ansökningar var under budgetåret 1970/71 969 och under tiden 1.7.1971 – 3.3.1972 727.

Rektorsämbetet vid universitetet i Umeå finner det knappast möjligt att utfärda detaljerade bestämmelser angående vilka kunskaper i examina från andra länder som skall anses motsvara de gällande förkunskapskraven och föreslår därför i stället att diagnostiska prov användes för att avgöra, huruvida den studerande skall anses ha dessa kunskaper.

Centrala studiehjälpsnämnden har i sitt yttrande anfört i huvudsak följande.

CSN har under åren kunnat notera vissa skillnader i studieframgång mellan svenska studerande och utländska studerande som uppburit studiemedel för studier i Sverige. Studiemisslyckanden är vanligare bland utländska studerande. Detta framgick bl. a. av en undersökning som CSN företog 1967 bland 99 icke-nordiska studerande som uppburit studiemedel vt 1965. Undersökningsmaterialet var dock bristfälligt, och några entydiga slutsatser kan därför inte dras ur detta material. Svårigheterna för de utländska studerandena finns emellertid även antydda i de uppgifter CSN redovisade i sitt yttrande över kommitténs för utländska studerandes förslag. Enligt dessa uppgifter har 35 % av de ca 4 500 utländska medborgare, som åren 1965–1969 beviljades studiemedel, endast erhållit studiemedel en gång, dvs. för en eller två terminer. De har senare inte ansökt om studiemedel eller också inte beviljats ytterligare studiemedel. Den huvudsakliga anledningen härtill är säkerligen att de inte uppfyllt villkoren om krav på vissa studieresultat.

Förklaringarna till de svaga studieresultaten för utländska studerande är sannolikt flera. Vid sidan av allmänna anpassningssvårigheter torde, som CSN tidigare vid flera tillfällen framhållit, bristande förkunskaper i svenska språket som regel vara det svåraste handikappet. Som motionärerna framhåller borde emellertid den ökade satsning som nu sker på svenskundervisning kunna medföra en förbättring härvidlag.

För många utländska studerande torde säkerligen också bristande kunskaper i engelska utgöra problem. Om de inte läst engelska i sitt hemland, får de svårigheter att tillgodogöra sig kurslitteratur på engelska, som är vanligen förekommande vid svenska universitet.

En annan förklaring torde vara bristande allmänna förkunskaper. Huvudregeln är ju att utländsk medborgare, som har sådan förutbildning att han äger rätt till inskrivning vid sitt hemlands universitet, även skall mottagas vid svenskt universitet. Som nämnden i andra sammanhang framhållit får det anses osäkert om utländsk motsvarighet till student-

examen alltid ger samma förutsättningar för högre studier i Sverige som svensk gymnasieexamen.

Behovet av att någon form av orienteringskurs för utländska studerande, som avser att påbörja högre studier, kommer till stånd bör enligt nämndens mening undersökas. Nämnden hänvisar i sammanhanget till kompetensutredningens förslag (SOU 1970:21) om orienteringskurser för vuxenstuderande som söker tillträde till högre utbildning. Det framstår för studiehjälpsnämnden som mycket viktigt – inte minst utifrån de studerandes egen synpunkt – att de här berörda frågorna i fortsättningen ägnas stor uppmärksamhet.

Utskottet

Särskilda sakkunniga har den 30 juni 1972 tillkallats för fortsatt utredningsarbete om gymnasieskolans kompetensvärde. De skall enligt sina direktiv även pröva vilka krav i fråga om allmän behörighet som bör ställas upp för utländska studerande. De sakkunnigas arbete förutsätts planeras så att en proposition kan läggas fram till 1975 års riksdag, varefter en eventuell ändring av nuvarande allmänna behörighetsbestämmelser för ifrågavarande studerande kan ske.

Utländsk studerande är f. n. i princip jämställd med svensk utbildningssökande när det gäller tillträde till högre utbildning i Sverige. Behörighetskraven för inskrivning till icke spärrad universitetsutbildning anses sålunda normalt uppfyllt av sådan studerande, som har rätt att inskrivas vid motsvarande universitetsfakultet i det land där den grundläggande skolutbildningen erhållits. Huruvida vederbörande har alla erforderliga förkunskaper för studier i Sverige bedöms av universitetets konsistorium, som får föreskriva i vilken omfattning och under vilka villkor den studerande har rätt att delta i undervisning och examination.

I de flesta fall har de utländska studerande som ansöker om tillstånd för inskrivning en känd skolbakgrund. Problem uppstår i regel endast då de studerande kommer från stater med en utbildningsorganisation, beträffande vilken upplysningar om kursinnehåll, behörighetsbestämmelser o. dyl. är svåra eller omöjliga att erhålla. Samma sak gäller då de studerande av olika skäl saknar handlingar som kan styrka deras utbildningsbakgrund.

Enligt utskottets mening är det knappast möjligt eller lämpligt att, såsom begärs i ifrågavarande motion 1972:458, centralt utfärda detaljerade regler för den sakliga bedömningen av värdet av olika utländska skolutbildningar som grund för högre studier i Sverige. Utvecklingen på utbildningens område både inom och utom Europa går f. n. mycket snabbt. Utländsk studerande bör liksom hittills efter prövning av konsistorium kunna beviljas dispens för tillträde till universitetsstudier med eller utan särskilda villkor. Det är emellertid angeläget att ifrågavarande prövning vid de olika lärosätena blir så enhetlig som möjligt. Enligt vad utskottet erfarit har lärosätena den 15 februari 1972, således sedan motionen väcktes, beslutat tillsätta en arbetsgrupp för att få till stånd en enhetlig praxis beträffande inskrivning av utländska

studerande till icke spärrad högre utbildning. Med hänvisning till att denna arbetsgrupp nu blivit tillsatt och till vad utskottet i övrigt anfört i ärendet avstyrker utskottet bifall till yrkandet i motionen 1972:458.

Utskottet vill i detta sammanhang nämna att universitetet i Stockholm startat en undersökning av hur de ca 600 utländska studerande, som under läsåret 1966/67 fått tillstånd att skrivas in vid universitetet, lyckats genomföra sina studier. Undersökningen avser bl. a. belysa frågan om vilka slag av stödåtgärder som behöver sättas in för att utländska studerande skall kunna bedriva sina studier med bästa möjliga resultat.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972:458.

Stockholm den 19 september 1972

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Larsson i Staffanstorps (c), Mårtensson (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Berndtson i Linköping (vpk), fru Söder (c), herr Jonsson i Alingsås (fp) och fröken Andersson i Stockholm (c).

